

Kritike Matija Ferlin: Sad Sam Lucky

Brezmejni prostor uma

ZALA DOBOVŠEK, 30.4. 2012, Delo

SAD SAMLUcky hrvaškega koreografa in performerja Matije Ferlina spada v razvojno linijo njegovih solističnih nastopov z naslovnim imenskim korenem »SAD SAM«, kije obenem besedna igra, vsakič znova nadgrajena s pripono kot napovedjo tematskega okvira predstave. Sicer ponovno dvoumna beseda Luckyje to pot povsem nedvoumno posvečena Srečku Kosovelu, s čigar poezijo se Ferlin v sodelovanju z dramaturgom Goranom Ferčecem sooči v skrajno razpršeni performativni gesti, predvsem pa - kar je še posebej dobrodošlo - v luči narodnostne distance in odmika od privzgojenega odnosa do našega ključnega pesniškega akterja. Za izhodišče nemara prav ta (nacionalni) anorganski odnos Ferlina zapelje na plodovit inspirativni in lokalne neposrednosti razbremenjen teren, a ga zato pahne v neke druge ekstreme, ki so nemalokrat izmaknjeni raciu in kanonizirani pesniški privzdignjenosti.

Ferlin Kosovela (pre)bere večdimenzionalno, staplja se z njegovimi prikritimi substancami, pesnikov um in umetniški prispevek razgrinja z razširjenim spektrom odrskih zlitin besed, prostora in giba. Kosovelovo srhljivo vizionarstvo je že všteto v izhodišče, je nekako samoumevno, zato se Ferlin v globino pesnikovih misli spušča še skozi verigo gibalnih metod, ki silijo v telesni preris ekspresionizma in konstruktivizma. V tej sorodni asociativni plesni govorici, zapolnjeni s tiki, spastičnimi, nedokončanimi in v prazno potisnjenimi gibi, izvajalec rezonira pesniške predloge in se pri tem neprestano arbitrarno, že kar shizofreno osebno razstavlja: razslojevanje med njim in pesniškim objektom izgine, mehaničnost in zamaknjena zavest premešata dve individualnosti - pojava na odru postane simbol, odmev, približek, izgublja konkretnost, a je hkrati pretresljiva v metaforični ostrini.

Prvi del dogodka je zasidran na temeljih Kosovelove poezije, ta iztočnica se postopoma staplja še z izvajalčevimi osebnimi izreki, in Ferlin se previdno, toda nikoli dokončno, spodmakne pesnikovi dominanci, njegovo »neposredno« prisotnost vse bolj redči in jo podtalno vpisuje v zasebno okolje. Idejne (religiozne, politične, intimne, revolucionarne) Kosovelove samospraševalne nastavke nenasilno in po drobcih vnaša v svoj obstoj, pri tem pa z lucidnim ironičnim odmikom in inteligentnim humorjem predstavo uokviri v nepopisno dvoličnost mrakobnosti in komičnosti - s sklepnim motivom apokalipse, ki jo z drhtavico na več čutnih nivojih vzpostavi glasba Luke Prinčiča. In ker je Kosovel tudi oziroma predvsem pojem oblike in strukture, se v znamenju skrčenega, temačnega, precej izpraznjenega ambienta izlušči še dodatna metafora, ki se kaže v kontraučinku zamejenega prostora.

Če kvadratni, s sajami posut podij dojamemo kot prispodobo posameznikove (fizične) nesvobode, se onkraj nje sočasno, kakor v svetovju uma, razpira neskončna možnost domišljije, mentalnih izzivov in totalne razpuščenosti pravil. Matija Ferlin v SAD SAMLUcky znova potrjuje izjemno izvajalsko nadarjenost in intelektualno širino, kiju prepoznavno posreduje nepretenciozno, primerno zakodirano, pa vendar zmeraj z neizbrisnim pečatom.

Stičnosti Srečka Kosovela in Matije Ferlina ("SAD SAM lucky")
Sreda, 2. 5. 2012, Radio Študent

Po besedah enega od slovenskih literarnih teoretikov je literarna svoboda, manifestacija človekove ustvarjalnosti, predvsem svoboda bralca - tistega, ki je v literarni tekst pripravljen vstopiti brez predsodkov in neobremenjen z nakopičenim znanjem.

Hrvaški koreograf in performer Matija Ferlin je v Stari mestni elektrarni Ljubljana priredil nihilomelanholični kurz, parafrazo fragmentov iz zapuščine Srečka Kosovela v hipermoderne performativni različici.

Svoboda bralca in težnja k osvobojanju duha, eklatantni moment Kosovelove besedne umetnosti, predvsem poezije, se preko Matije Ferlina v performansu Sad Sam Lucky preljuje v večravninsko stičnost skupnih potez. Prvič, skozi podobnost ustvarjalnega impulza, doživljanja in izraznosti na ravni Kosovel-Ferlin; drugič, skozi paralelnost njune percepcije svobode, duha, srečanja umetnika z vsakdanom in z umetniško formo, skozi katero se izraža, in, tretjič, v tematizaciji polja sprejemnikovega zaznavnega aparata - na ravni Ferlin, Kosovel in gledalec.

Prvi del se izteka v jecljavem motrenju besede; poizkusih izgovoriti besedo pravilno, poizkusih izgovoriti pesem okleščeno interpretativne navlake. Raznorodne gibalne in performativne sekvence med seboj povezuje pojem dela, ki edini ohranja »Živost« umetnika.

Solo plesna predstava Sam Sad Lucky je fizičen odgovor na ustvarjanje slovenskega avantgardističnega pesnika Srečka Kosovela. Pesnik-ustvarjalec-performer je dobesedno zgolj miza, torej objekt, na katerega je pribita beseda. V njegovo telo - v zaris duše je pribit izraz, na katerega nobeno prihodnje pričakovanje, pričakovana interpretacija, naj se še tako trudi tolmačiti, hermenevitično krpati pomen, ne more imeti vpliva. Umetnik je dobesednost, je arte-fakt.

Medtem ko Srečko zahteva osvobojenega bralca kot tistega poslušalca, ki se bo znašel v medvrstičju njegove senzibilnosti, Matija Ferlin svobodo podaja tranzitivno, dejstveno, upognjeno med besedo, objekt, telo in dušo, in vanjo locira gledalčev pogled. Ne da bi nihilomelanholijo razgrinjal kot črni žolč in jo z neizbrisno in vztrajno gostobesednostjo ali gibalno izraznostjo izrinil v območje prevelike faktičnosti in ji s tem odvzel naboj Realnega. Ferlinovi kreaciji se lepo prilega označba ludistično nihilomelanholična performativna gesta. Prazen prostor, markiran oder, na katerem se poznajo zgolj sledi premikajočega se telesa, za katere se zdi, da rastejo iz gibanja-besede in da vznikajo iz korelacij med objektom-mizo, aludira na pesnikovo dediščino, ki je v času neizogibno obstojna in kreira ustvarjalno potenten dinamizem gibanja, brezbrizen do prevajanja ostalin simbolnega v dediščini v tisto vseobsegajočo in vase zagledano gotovost, trdnost in stabilnost presoje s pozicije zdajšnjosti.

Lucidnost je Ferlinova in Kosovelova kvaliteta, še ena njuna stičnost, identitetno ju razločujoča in združujoča poteza, ki razvrednoti vprašanja časnosti, nadaljevanja, privzemanja zastarelih strukturalističnih angažmajev okrog medbesedilnosti, kolažiranja in citatnosti; Ferlin in Kosovel sta si blizu v smrti Evrope in v občutenju izpraznjenosti duha, v občutenju klime in prostora, ki želi vse, kar se začne na črko M, in najmanj to; Moč, Mišice, morda Mir, Model ... in ki mu manjka najbolj esencialna sestavina, torej Misel, izrivajoča logiko napredka, zlasti v območju mišljenja duha in ustvarjalnosti.

Tudi tukaj se torej stakneta oba avtorja; torej slovenski poet in hrvaški koreograf in

performer, slednji ne kot interpret, preoblikovalec, tvorec nove vsebine na podlagi obstoječega dela in podatkov iz Kosovelovega življenja, ampak kot snovalec tkiva, ki se oblikuje kot nadaljevanje, nadgradnja oziroma del Kosovelovega duhovnega zarisa. Navkljub omenjenemu velja poudariti, da večravninska stičnost Kosovela in Ferlina ne leži in se ne izraža zgolj skozi nekakšno brezdanjo podobo nihilistično-ludistično razpoloženega in sebe v svetu doživljajočega ustvarjalca-umetnika, ampak gre za neki presežek, ki se nahaja v doslednem sledenju konstruktivistično-modernističnemu skeletu percepcije in podstati umetniškega dela, ob tem pa za paralelizem ludične-parodične instance protikapitalistične »ideološke« usmeritve obeh ustvarjalcev; pri čemer tendencioznost, torej ideološkost, oba presegata v tistem, kar lahko poimenujemo nihilomelanholični ludus.

Sekvenčno nizanje prizorov, podob, prehajanj, gibov in ilustrativnosti se izogiba analogijam med Kosovelom-avtorjem, Ferlinom-koreografom in besedo-telesom. Ob koncu te enkratne polifonije, ko v dvorani ostane osvetljeno občinstvo, v izvotljenosti posvetitve umrlemu pesniku in skladno s tem odsotnosti narativne matrice in vzročno sekvenčne dramaturgije, ki običajno spremlja hommage, zasije živost nepremaganega ustvarjalnega in svobodomiselnega duha. Slednji se s premagljivostjo, prekoračitvijo in vprašanjem lastne pozicije v liniji napredka pravzaprav že davno ne ukvarja več.

Performans *Sad Sam Lucky*, ki je nastal v produkciji Zavoda Emanat, je v sredo, 25. aprila, iskriivo vdobrovoljil Anjo Bajda

---

Matematika traume

Sad Sam Lucky, autor Matija Ferlin

Novi solo iz serije *Sad Sam* Matije Ferlina, ovaj puta *Lucky*, s nestrpljenjem očekivan, medijski glasno najavljan i međunarodno koproducirano, premijerno je izveden u Zagrebačkom plesnom centru 19. travnja 2012., a potom odigran u Sloveniji i Francuskoj. *Lucky* iz naziva predstave odnosi se na Srečka Kosovela karizmatičnog i tragičnog slovenskog pjesnika, kritičara i publicista rođenog 1904., koji je živio tek 24 godine. Pod utjecajem moderne i impresionizma, a kasnije ekspresionizma i konstruktivizma Kosovel je razvijao vizionarsku, društveno angažiranu i mističnu tematiku sa središnjom idejom o osobnoj i kolektivnoj apokalipsi koja u sebi nosi očišćenje od društvenog zla i stvaranje novog etosa. Kosovel se smatra najizrazitijim i najvažnijim slovenskim ekspresionistom te nije čudno da je nadahnuće i ishodište mnogih umjetničkih radova – spomenimo samo koreoakt *Epitaf za Srečka Kosovela* Milka Šparembleka iz 1991. Matija Ferlin susreo se s Kosovelom i njegovom poezijom 2008. u radu *Serata Artistica Giovanile* slovenske koreografkinje Maje Delak. Veza i fascinacija na relaciji Ferlin – Kosovel prema tome, višegodišnja je, duboka i pomno razrađena.

Sad Sam Lucky Ferlin razvija u tri cjeline; na početku predstave izravno se veže na Kosovelovu poeziju, u središnjem dijelu govori vlastiti tekst, a u trećem prelazi u zaumno, u neizrecivo – u ples *nestajanja*. Scenografiju Mauricia Ferlina sačinjava velika drvena ploča zamrljana ugljenom (ili crnom kredom) koja prekriva pod, zatim starinski, glomazni crni stol

s papirima i velikom klamericom. Uz to na sceni je i čaša vode. Matija Ferlin nas dočekuje mrmrlajući stihove lagano zacrnjenih ruku, odjeven u crno, s diskretnim, a opet vidljivim zlatnim križićem oko vrata.

Njegova se izvedba gradi polako, tekstom, gestom i akcijom, neprekidno se vraćajući na početak, na svojevrsni *lajtmotiv* predstave u kome Ferlin mehanički popije nekoliko gutljaja vode, okreće leđa publici i govori „...čeka me tako mnogo posla, nije li to divno“ (izvedba je u cijelosti na engleskom). Upečatljive su akcije u kojima metodički precizno i mirno zabija papire za stol, čita iz njih i na kraju ih trga. Izvedba teksta nabijena je nemirom, prekidana nevezanim gestama kao što je lupanje šakom o stol, pokušajem stoja na glavi, lelujavom igrom ruku. Pokret je ovdje iskaz nekog dubokog unutarnjeg dijaloga, neuhvatljive je motivacije, a njegov je krajnji oblik tek u naslućivanju. Atmosfera je ispunjena jedva čujnim nadolazećim, anksioznim zvukom skladatelja Luke Prinčića.

Jedna od dominantnih akcija izvedbe je igra sa stolom koji Ferlin manipulira s vidljivim naporom, preveliki objekt s kojim se gotovo bori. Isprva se i sam *pretvara* u stol, tijelom imitirajući njegov oblik. Tijekom predstave se neprekidno, gotovo kompulzivno vraća na tu temu, skače i nestaje iza stola, lupa glavom o njegovu površinu, nestaje iza njega. Na licu mu ostaju tragovi crnila (tinte ili ugljena) kojim je stol prevučen, a iz njega se diže prašina. Vuče ga po prostoru igrajući se njegovim zvukom. Zanimljiv je odnos vitkog i elegantnog Ferlinovog tijela i predimenzioniranog stola u odnosu na to tijelo, a povežemo li to s neprekidno ponavljanom akcijom zabijanja papira u stol nameće se paralela na relaciji stol/papir, tijelo/tekst. Kao i asocijacija, ili jezikom predstave, *jednadžba* u kojoj se nalaze s jedne strane nužnost iskaza koji ranjava iskazivača, ili rastrganost uvjetovana slutnjom kraja (vlastitog, općeg?), a s druge nemoć i neprekidna borba unutar te nemoći.

U, uvjetno rečeno, *drugom* djelu Ferlin prelazi na vlastiti tekst, na kratke *flasheve* vlastitog iskustva, anegdota, ispovijedi. Izvođački, Ferlin je ovdje čvršći, *adrenalinski* brz u promjenama teksta, geste, akcije. Njegov je stav ciničan, autoironičan, gotovo surov prema vlastitoj intimi, što izaziva povremeni smijeh kod publike. Koliko je u prvom dijelu arhaičan i krhak, ovdje se približava formi *stand-up* komedije ili *lecture-demo* izvedbi. Struktura je opet čvrsta, premrežena neprekidnim vraćanjem na čitanje teksta, na preciznu organizaciju prostora, na vraćanje na opisanu akciju okretanja leđa.

Treći dio mijenja omjer teksta, pokreta i zvuka. Zvuk se diže i ispunjava prostor, tekst polako nestaje u izvođaču i pretvara se u nerazumljiv krik. Pokret potpuno preuzima, rastrgan opsesivnim vraćanjem na papire, nelogično ili neorganski organiziran, a opet poetičan, riskantan u bacanjima na pod i iznenadnim skokovima, razoran i bolan u svom učinku. Na kraju, izvođač je potpuno prekriven crnilom, poništen i izbrisan, a zadnja gesta predstave *Sad Sam Lucky* je naglo gašenje svjetla na pozornici i istovremeno paljenje svjetla u publici. Tako se igra traume i anticipiranja nestajanja, stvaranja i prepoznavanja sažeta u *mantri* „... čeka me toliko posla...“ završava u gubitku, u ništavilu.

Sad Sam Lucky predstava je nošena izuzetnim izvođačkim umijećem Matije Ferlina, a preciznost i visoka razina autorstva evidentna je u svim segmentima predstave. Sama tema – Kosovelova poezija, u svojoj slutnji smrti, apokaliptičnoj viziji Europe, kritičnosti i eksploziji bunta bolno je aktualna i danas, tekuće nam 2012. Ferlinova su umjetnička i izvođačka snaga

neupitne, a suverenost kojom vlada tekstem kao i emotivnim i dinamičnim promjenama koje kreću od potpune izvođačke *nule* do maksimalna glumačkog intenziteta, a potom se sele u eksplozivni pokret, zaista je fascinantna. U svemu tome zanimljiva je, gotovo kontrapunktirana izuzetno čvrsta dramaturška struktura Gorana Ferčeca koja zapravo disciplinira Ferlinovu eruptivnu emotivnost – Kosovelovim rječnikom ...“eksploziju, divlju rastrganost, disharmoniju“. Time daje još jednu u nizu *jednadžbi jezika i tijela* kojima se bavi ova moćna, virtuozna i relevantna predstava.

© Iva Nerina Sibila, PLESNA SCENA.hr, 2. 5. 2012.

Sad Sam lucky – Jednadžbe jezika i tijela, kor. Matija Ferlin, Zagrebački plesni centar

Kreativno prevrednovanje stvarnosti

Ivana Slunjski, Matica.hr, Vjenac, 3.5.2012

Nastavljajući ciklus predstava *Sad Sam*, Matija Ferlin u *Sad Sam lucky – Jednadžbe jezika i tijela* nadahnuće traži u avangardnoj poeziji Srečka Kosovela. Prvi put u seriji solo radova Ferlin odstupa od pretresanja vlastite osobnosti, premda su prethodno razmatrana problematika i autorefleksivno promišljanje itekako osjetni u izvedbenoj građi.

U Kosovelovu relativno kratku poetskom opusu težište je na ekspresionističkom razvoju vizionarske, društvene i religiozne tematike s utkanom idejom osobne i kolektivne kataklizme koja ishodi katarzičnim smirajem i stvaranjem novoga sustava vrijednosti. Posljednjih godina njegova stvaranja, ujedno i života, ekspresionističke težnje pretaču se u konstruktivističke stihove okupljene zbirkom *Integrali*. Upravo su *Integrali* bili okidač Ferlinova stvaralačkoga zanimanja za slovenskog pjesnika. Propitivanje protoka vremena i smisla postojanja, koje je u Kosovelovoj poeziji zaoštreno pjesnikovim suočavanjem sa sveopćim beznađem i posljedicama Prvoga svjetskog rata, Ferlin u scenskoj interpretaciji razlaže na tri dimenzije, na jezičnu razinu, odnosno posredovanje poruke govorom, potom na pokret i kretanje prostorom.

Izrazite fizikalnosti i kad miruje, Ferlin uspijeva prizvati snagu Kosovelovih stihova koji u traženju prave forme gotovo prekoračuju jezičnu razinu. Emotivan i ranjiv, a istodobno dalek i neuhvatljiv, u nekoliko navrata ponavljajući početnu scenu da bi je svaki put razmotao u drugome smjeru, Ferlin uz dramaturšku potporu Gorana Ferčeca pronalazi mjeru između težine poetske riječi i ustrajanja u određenome pokretu. Kolebanje između vjere i beznađa, zadovoljstva i sjete, trajnosti i nestalnosti pozorno je uokvireno scenografijom (Mauricio Ferlin) – sivilom ugljene prašine koju Ferlin krećući se scenom utrljava u drveni pod, odjeću, lice, kosu. *Prazna* scena s istaknutim radnim stolom još je jedna poveznica Kosovela i Ferlina, koja kao i prazan papir izaziva autora na kreativno, ali i kritičko prevrednovanje stvarnosti.